

СЕКЦІЯ 3. ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РОЗВИТКУ БІОТЕХНОЛОГІЙ ТА АГРОНОМІЇ

Бондарчук Андрій

студент

Західноукраїнський національний університет

ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ І ДЕГРАДАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ У ЗЕМЛЕРОБСТВІ

Відповідно до чинного в Україні законодавства, громадяни мають беззаперечне право на здорове навколишнє природне середовище, в свою чергу народ є повноправним власником землі, і це гарантовано Конституцією України [1], Земельним Кодексом України [2], Кодексом України про надра [3], а також іншими законодавчими актами. Однак, разом із стрімким зростанням галузі землеробства, котра спрямована на значне підвищення продуктивності рослинництва, достатньо сильно суперечливими стали людська діяльність та її вплив на стан екосистеми в цілому. Власне, таке явище є достатньо закономірним, згідно із законом термодинаміки, який полягає в наступному: «чим сильніша відбувається дія на систему, тим більша протидія». Відтак, із зростанням технічного оснащення різним устаткуванням людини збільшується її тиск на природу і зростають ризики її деградації [4].

Під деградацією ґрунтів наковці розуміють погіршення властивостей ґрунтового покриву внаслідок впливу природних або антропогенних чинників [5]. Необхідно зазначити, що деградація ґрунтів включає погіршення ключових показників родючості ґрунту без ознак руйнування або і зникнення генетичних горизонтів. Відтак, причин, які можуть спричинити деградацію ґрунтів, є достатньо багато і всі вони можуть виникати за різних природно-соціальних і економічних відносин, однак, у будь-якому випадку, результатом є втрата потенційної і ефективної родючості ґрунтів з перетворенням у техногенну пустелю. Недбале та споживацьке використання ґрунтів протягом минулого століття, а також продовження цієї негативної практики аж до сьогодні спричинило те, що в Україні понад 30 млн. га земель сільськогосподарського призначення було визнано деградованими, а від 14 до 17 млн. га – ерозійно небезпечними [4]. Однак, деградація ґрунтового покриву, яка не припиняється з часів ранніх землеробських цивілізацій, є неусвідомленим наслідком зміни якості ґрунтів порівняно з їх оптимальним станом [5]. Власне наростання суперечностей (дискусійних моментів) між природним середовищем та людською діяльністю привело до того, що саме зараз настає час переоцінення допущених помилок, аналізу й здійснення правильних висновків та визначення пріоритетності природоохоронних імперативів над економічними.

Науково обґрунтоване використання засобів удобрення ґрунту є одним із найважливіших факторів у досягненні сталого розвитку. Незважаючи на це, даний вплив на природу багатоплановий, його визначають як прямий, посередній і комбінований, який поділяється на несвідомий і свідомий – цілеспрямований або планомірний. За застосування агрохімікатів цілком можливі різні варіанти. Вони можуть бути локальними, точковими і біосферними [4]. Науковці доводять, що будь-якому ступеневі дії людини на природу відповідає певний ступінь деградації довкілля [5]. Відповідно основною метою сучасного суспільства має стати максимальна мінімізація негативного впливу у господарській діяльності в цілому. Оскільки основними причинами деградації є надлишкове залучення земельних ресурсів в обробіток, знищення лісів, низька продуктивність кормових угідь, помилки у проведенні водних меліорацій, дефіцит або надлишок добрив, відсутність хімічних меліорацій, недосконалість технологій і не достатня екологічність техніки [4]. Отже, основою екологічної стратегії в сучасних умовах у галузі землекористування повинен стати системний підхід, пов'язаний з мінімізацією екологічного ризику в деградації наземних екосистем. На відміну від локальних обмежень, що панували у минулому столітті у вигляді гранично-допустимих концентрацій, новий підхід передбачає управління ризиком, який враховує всі чинники антропогенного впливу на агроекосистему. Виправданим вважається такий ризик, що не вимагає додаткових заходів з його зниження порівняно з ризиком в існуючих технологіях [5,6].

Отже, деградаційні процеси, що охопили весь світ, не оминули й Україну. Як би не було прикро, але вони загострювались в минулому, коли бездумно розгортались меліорації і прискорена інтенсифікація сільськогосподарського виробництва [7]. Деградація наземних екосистем супроводжується порушенням співвідношень агроценозів та природних угідь: на 1 га орних земель припадає лише 0,23 га сіножатей і пасовищ, 0,30 га лісових насаджень і 0,11 га під водою. Розораність земель у зоні змішаних лісів у 1,5–2 рази вища, площа природних кормових угідь удвічі нижча за встановлені нормативи. Сучасний вітчизняний і світовий досвід свідчать, що деградація ґрунту можлива як від браку, так і надлишку благ: у першому випадку через виснаження, у другому – від забруднення агрохімікатами навколишнього природного середовища з метою наближення штучних мінеральних добрив, які є агресивними до навколишнього природного середовища за їх надмірного застосування, назріває необхідність створення органо-мінеральних комплексів, наближених до функціонування природних сполук.

Список використаних джерел

1. Конституція України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Земельний Кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
3. Кодексом України про надра URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Альохін В.В. Вплив рівнів і способів мінерального живлення на урожайність, ріст і розвиток рослин картоплі середньостиглого сорту Легенда. Молодий вчений. 2016. № 3. С. 243-248.
5. Вишнеvsька О.А. Вплив мінерального живлення на урожайність та біохімічні показники якості бульб картоплі сортів різних груп стиглості. Картоплярство України. 2014. № 1/2. С. 42-46.
6. Турчин Л.Я. Потенціал експортного маркетингу в аграрному секторі України. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2021. №1. С. 115-124.
7. Турчин Л.Я. Особливості комплексу експортного маркетингу аграрних підприємств. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2021. №2. С. 56-66.